

ИСТОРИЯ КРИМИНАЛИСТИКИ И СУДЕБНОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ

УДК 343.98

**М.М. Антонова,
В.П. Колонюк, канд. юрид. наук,
О.П. Ягодін**

Київський НДІ судових експертиз

ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ РЕДАКЦІЙНО-ВИДАВНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КИЇВСЬКОГО НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ

Стаття присвячена заснуванню та розвитку наукових видань з питань криміналістики та судової експертизи.

У липні 2013 року Київський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України відзначив 100-річний ювілей свого заснування.

На початку 2014 року КНДІСЕ відзначає ще один ювілей — 50-річчя заснування видатними вченими криміналістами і процесуалістами збірника “Криміналістика и судебная экспертиза”, які організували його видання, визначили тематику та декілька десятків років поспіль входили до складу його редколегії й виступали на його сторінках як автори.

Діяльність інститутів судової експертизи Мінюсту України, в т.ч. і Київського НДІ судових експертиз складається з таких основних напрямків: науково-дослідний, експертний, науково-методичний та редакційно-видавничий, які забезпечують правосуддя України незалежною та кваліфікованою експертизою. Важливу роль відіграє і набуває все більшого значення редакційно-видавнича діяльність, як засіб інформування про здобутки у науковій та експертній практиці інституту.

Відкритість, доступність та оперативність поширення наукових досягнень через публікації вчених та практиків є однією з основ подальшого розвитку і прогресу самої судової експертизи.

Завдяки публікаціям у збірнику “Криміналістика и судебная экспертиза”* статей, присвячених науковим розробкам в галузі криміналістики та судової експертизи, новітнім досягненням у криміналістичній техніці, удосконаленню методів розслідування і попередження злочинів, слідча та судова практика підвищує рівень якості та ефективності розслідування та розкриття злочинів.

Редакційно-видавнича робота в експертних установах України пройшли певну еволюцію. У 1926 році з ініціативи Заслуженого професора Н.С. Бокаріуса і за його редакцією виходить у світ збірник “Архив криминологии и судебной медицины” [1]. У подальшому з друку виходять “Питання криміналістики та науково-судової експертизи”. В 1937 році, під загальною редакцією Б.Й. Вахліса, проф. Н.Н. Бокаріуса, проф. Н.П. Макаренко друкується перший збірник “Криміналістика і науково-судова експертиза”, до якого входять праці найвідоміших на той час науковців в галузі криміналістики та судової експертизи Київського, Харківського та Одеського інститутів науково-судової експертизи НКЮ УРСР [2].

В 1948 році з друку виходить другий збірник статей співробітників Київського науково-дослідного інституту судових експертиз “Криміналістика і науково-судова експертиза” [3]. В 1949 році виходить його третій випуск під загальною редакцією Міністра юстиції УРСР Д.Х. Панасюка [4]. В склад редакційної колегії входять видатні вчені — криміналісти Б.Й. Вахліс, Б.Р. Киричинський, С.І. Тихенко. Збірниками цікавилось широке коло судово-слідчих працівників, оскільки впровадження наукових розробок в експертну практику беззаперечно підвищувало якість роботи правоохоронних органів, що в свою чергу ставило перед науково-дослідними інститутами ряд нових задач щодо розробки нових методик, методів і прийомів дослідження речових доказів та вдосконалення методик розслідування злочинів.

У 1957 році під редакцією В.К. Лисиченко і В.П. Колмакова (за сприянням у наданні консультацій і цінних порад у підготовці статей до збірника професора Н.В. Терзієва і доцента С.І. Тихенко) з друку виходить збірник наукових робіт “Криміналістика і судова експертиза”, в який увійшли доповіді учасників об’єднаної наукової конференції

---

* Протягом 50-ти років видано 59 випусків збірника.

Київського та Харківського науково-дослідних інститутів судової експертизи МЮ УРСР, яка відбулася 23–26 жовтня 1956 року в м. Києві. В роботі конференції прийняли участь наукові співробітники судово-експертних установ, викладачі-криміналісти вузів, а також працівники слідчих органів, прокуратури та суду Української РСР, Російської РФСР, Казахської РСР, Узбекської РСР, Азербайджанської РСР та Грузинської РСР [5].

Доповіді, що увійшли до цього збірника, були присвячені подальшому розвитку методів та прийомів криміналістичного дослідження речових доказів, що дозволило суттєво розширити можливості судової експертизи та мало великий вплив на вдосконалення експертної, слідчої та судової практики.

В 1964 році за участю доктора юридичних наук, професора В.П. Колмакова, кандидата юридичних наук М.Я. Сегая, кандидата біологічних наук Т.Г. Бордонос, кандидата хімічних наук Б.Е. Гордона, кандидата технічних наук і кандидата юридичних наук Н.М. Зюскіна, кандидата юридичних наук, доцента А.Н. Колесниченка, кандидата юридичних наук доцента В.К. Лисиченка, Ф.А. Лопушанського, Г.М. Надгорного, кандидата юридичних наук Н.С. Романова, А.П.Сапуна, А.М. Сербулова, кандидата юридичних наук З.М. Соколовського, кандидата юридичних наук Т.Ф. Шаркової, які склали ядро редакційної колегії щорічного республіканського міжвідомчого науково-методичного збірника “Криминалистика и судебная экспертиза”, вийшов його перший випуск. У збірнику публікуються результати вітчизняних та зарубіжних наукових досліджень в галузі криміналістики і судової експертизи та висвітлюється передовий досвід у розкритті та попередженні злочинів.

Збірник складався з розділів, в статтях якого розкривались загальні питання теорії криміналістики та судової експертизи, тактики та методики розслідування злочинів, питання розробки та удосконалення криміналістичної техніки, профілактики злочинів, підсумки наукових розробок та результати їх впровадження в експертну практику, а також випадки із слідчої, судової та експертної практики тощо.

В 1981 році вийшов з друку посібник “Судебные экспертизы”, авторами якого були провідні вчені Київського, Харківського та Одеського інститутів судових експертиз Міністерства юстиції УРСР. В посібнику розглядались питання, які стосувались призначення судових експертиз та підготовки матеріалів до їх проведення слідчими та суддями, проведення різних видів судових експертиз, їх оцінки та використання пра-

воохоронними органами та судами у різних видах судочинства, а також питання щодо можливостей проведення окремих видів експертиз.

У 1987 році авторським колективом у складі В.Г. Гончаренко, В.Є. Бергера, Т.В. Варфоломєєвої, В.П. Калачикової, Н.І. Клименко, В.К. Лисиченко, П.К. Пошюнаса, Д.С. Рудич виданий навчальний посібник “Експертизы в судебной практике”, в якому особлива увага приділялась викладенню можливостей різних видів експертиз, використанню методик дослідження типових об’єктів експертизи, переліку питань, які ставляться перед експертизою [8].

В 1993 році друкується навчальний посібник “Експертизы в судебной практике”. Такі відомі вчені, як В.Г. Гончаренко, В.Є. Бергер, Л.П. Булига, Т.В. Варфоломєєва, С.П. Дідковська, В.П. Калачикова, Н.І. Клименко, В.К. Лисиченко, В.П. Підпалій, Ю.П. Попов розкрили в цьому посібнику питання, пов’язані з застосуванням нових технічних засобів та методів проведення різних видів судової експертизи [9].

В 2005 році вийшла з друку книга “Експертизы у судовій практиці” [10], в написанні якої приймали участь висококваліфіковані спеціалісти Київського НДІСЕ. У книзі знайшли своє відображення питання щодо можливостей різних видів судових експертиз, порядок їх призначення та проведення, а головне — в ній був наданий коментар до Закону України “Про судову експертизу” професором М.Я. Сегаєм та його ученицею Ю.Б. Форіс.

З появою нових видів судової експертизи, які почали проводитись в судово-експертних установах Міністерства юстиції України та експертних службах Міністерства внутрішніх справ України, виникла необхідність у перевиданні книги “Експертизы у судовій практиці”, де були розкриті можливості різних видів експертизи, в тому числі й нових (2010 р.) [11].

Кваліфікованими фахівцями редакційно-видавничої колегії Київського НДІСЕ постійно проводяться роботи по підготовці до друку методик і методичних рекомендацій з різних галузей знань, розроблених науковими співробітниками інституту та його відділень.

З нагоди 100-літнього ювілею КНДІСЕ завдяки директору Київського НДІСЕ О.Г. Рувіну, заступнику директора Т.Д. Голіковій, завідуючої лабораторії організації науково-дослідних робіт та координаційної діяльності регіональних підрозділів В.В. Федчишиній та наполегливій праці наукового колективу Київського НДІ судових експертиз, за участю співробітників Управління експертного забезпечення Мінюсту, працівників Центрального державного архіву вищих органів влади і

управління України (м. Київ), Центрального державного історичного архіву України, Державного архіву Києва в 2013 році з друку виходить документально-публіцистичне видання “Славетні сторінки історії” [12]. Видання знайомить читачів з історією створення та розвитку КНДІСЕ, починаючи з часу заснування Кабінету науково-судової експертизи при прокурорі Київської судової палати і завершуючи сучасним станом судово-експертної діяльності інституту. Разом з цим виданням під редакцією О.Г. Рувіна, Т.Д. Голикової, В.В. Федчишиної, О.В. Юдіної з друку вийшов бібліографічний покажчик “Перелік наукових розробок та публікацій співробітників Київського НДІСЕ”, у якому наведено опубліковані наукові праці співробітників КНДІСЕ [13]. Ці праці складені в алфавітно-хронологічному порядку і охоплюють період з 1923 по 2012 рік і упорядковані за видами експертних досліджень.

Редакційно-видавнича діяльність Київського НДІ судових експертиз завжди направлена на висвітлення сучасних проблем пошуку нових підходів для вирішення судовою експертизою завдань, поставлених судово-слідчими органами. Однією з умов вдосконалення цієї діяльності може стати розширення потужного кадрового потенціалу висококваліфікованих спеціалістів в різних галузях знань науки і техніки.

Список використаної літератури

1. Архив криминологии и судебной медицины / под. ред. Н.С. Бокариуса. — К., 1926.
2. Криминалистика и научно-судебная экспертиза / КНИИСЭ МЮ УССР; под. общ. ред. Д.Х. Панасюк. — К., 1937. — Сб. 1.
3. Криминалистика и научно-судебная экспертиза / КНИИСЭ МЮ УССР; под. общ. ред. Д. Х. Панасюк. — К: Изд-во КГУ им. Т. Г. Шевченко, 1948. — Сб. 2. — 271 с.: ил.
4. Криминалистика и научно-судебная экспертиза / КНИИСЭ МЮ УССР; под. общ. ред. Д.Х. Панасюк. — К: Изд-во КГУ им. Т. Г. Шевченко, 1949. — Сб. 3. — 310 с.: ил.
5. Криминалистика и судебная экспертиза: сб. науч. работ / под. ред. В. К. Лисиченко, В.П. Колмакова. — К., 1957. — 244 с.: ил.
6. Криминалистика и судебная экспертиза: респ. межвед. сб. науч. и науч.-метод. работ / Юрид. комиссия при Совете Министров УССР; отв. ред. В.П. Колмаков. — К., 1964. — Вып. 1. — 300 с.: ил.
7. Судебные экспертизы: возможности, подготовка материалов, назначение, оценка / МЮ УССР, МВД УССР; И.П. Кононенко, Г.М. Надгорный, М.Я. Сегай и др. — К.: РИО МВД УССР, 1981. — 412 с.
8. Экспертизы в судебной практике: учеб. пособ. / В.И. Гончаренко, В.Е. Бергер, Т.В. Варфоломеева и др. — К.: Вища шк., 1987. — 200 с.: ил.
9. Экспертизы в судебной практике: навч. посіб. / В.Г. Гончаренко, В.Є. Бергер, Л.П. Булига та ін. — К.: Либідь, 1993. — 197 с.: іл.

10. *Сегай М.Я.* Науково-практичний коментар до Закону України “Про судову експертизу” / М.Я. Сегай, Ю.Б. Форіс // *Експертизи у судовій практиці / КНДІСЕ, ААУ за заг. ред. В.Г. Гончаренка, спец. ред. О.В. Круть.* — К.: Юрінком Інтер, 2005. — С. 3–26.
11. *Експертизи у судовій практиці: наук.-практ. посібник / КНДІСЕ, ААУ; за ред. В.Г. Гончаренка.* — 2-е вид., перероб. та доп. — К.: Юрінком Інтер, 2010. — 400 с.: іл.
12. *Славні сторінки історії: документ.-публіцист. вид. до 100-літнього ювілею КНДІСЕ / КНДІСЕ; О.Г. Рувін, Т.Д. Голікова, В.В. Федчишина.* — К.: Освіта, 2013. — 288 с.: іл.
13. *Бібліографічний покажчик літератури з судової експертизи: 1913–2013 / Мін-во юстиції України, КНДІСЕ; наук. ред. О.Г. Рувін, Т.Д. Голікова, В.В. Федчишина; уклад. О.В. Юдіна.* — К.: Освіта, 2013. — 260 с.: іл.

Резюме

Статья посвящена основанию и развитию научных изданий по вопросам криминалистики и судебной экспертизы.

Summary

Article is devoted to the basis and development of scientific editions concerning criminalistics and judicial examination.

УДК 343.98:929

В.Н. Чисников, канд. юрид. наук, доцент

ГНИИ МВД Украины

МАГИСТР ХИМИИ А.П. СЕМЕНЦОВ — ПОМОЩНИК УПРАВЛЯЮЩЕГО КИЕВСКОГО КАБИНЕТА НАУЧНО-СУДЕБНОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ

На основании малоизвестных литературных источников и архивных материалов исследуется научно-практическая деятельность одного из основателей Киевского научно-исследовательского института судебных экспертиз магистра химии Анатолия Петровича Семенцова (1886 — после 1929).

Личность украинского криминалиста, магистра химии, титулярного советника А.П. Семенцова в научной литературе остается малоизученной. Впервые краткие биографические сведения о нем появились совсем недавно [1]. Историкам еще предстоит выяснить более основательно жизненный путь и творческую деятельность ученого, стоявшего у истоков отечественной криминалистической экспертизы.